

Repliek

Marleen van der Haar

In deze repliek op de recensie die Martijn van Lanen schreef over mijn proefschrift wil ik met name ingaan op zijn commentaren die betrekking hebben op de methodologie zoals ik die heb gehanteerd. Hier formuleert hij naar mijn inzicht kritiek op drie punten die te maken hebben met, ten eerste, het vraagstuk van objectiviteit, ten tweede, de confrontatie van respondenten met de analyse van de onderzoeker en ten slotte de selectie van informanten.

Hoewel mijn repliek dus met name een methodologische reflectie zal inhouden wil ik eerst kort inhoudelijk ingaan op een van de reacties op mijn analyse van Algemeen Maatschappelijk Werk-praktijken zoals ik die heb waargenomen. Van Lanen trekt naar mijn mening veel te scherp de conclusie dat er een direct verband zou bestaan tussen de verzuiling en een zogenoemd culturalistisch discours in het huidige maatschappelijk werk. Dit niettegenstaande het feit dat het natuurlijk zo is dat het maatschappelijk werk nog lang zuilgebonden heeft gefunctioneerd en ook dat categorale hulpverlening nog steeds her en der wordt aangeboden.

Het doel van de historische analyse is veel eerder een poging geweest om de huidige praktijken zoals ik die in mijn veldwerk in de organisatie tegenkwam te duiden. Dat wil zeggen dat ik aan de hand van het bestuderen van de politieke en sociale geschiedenis en de ontwikkeling van de professie over tijd elementen zag die het huidige discours gevormd zouden kunnen hebben. Dat betekent dus niet dat we kunnen stellen, dat de lokale praktijk van maatschappelijk werker A in instelling B die het probleem van cliënt C vertaalt als cultureel bepaald gedrag en dat extrapoleert naar alle ‘allochtone’ cliënten, veroorzaakt wordt door een verzuilingsverleden. Er zijn verschillende lagen van interpretatieve analyses die ik heb aangemerkt als micro- en macro-discoursen. Verzuiling moet dus, net als organisatiestructuren en -beleid, gezien worden als een context waarbinnen de praktijken van het maatschappelijk werk, zoals die werden geobserveerd en in interviews verteld, door de onderzoeker geduid kunnen worden.

Terug naar de kritieken op het vlak van de methodologie. Van Lanen mist een beschrijving over objectiviteit in mijn methodologische verantwoording. Ik denk inderdaad dat ik daar uitgebreider over had kunnen berichten. Naar informanten heb ik mij altijd als observerend onderzoeker opgesteld en niet als collega. Dat betekende dat ik probeerde niet mijn mening te geven of mij te laten verleiden tot het openbaar maken van mijn bevindingen bij de koffieautomaat wanneer daarom werd gevraagd – iets wat ik wel heb beschreven in mijn proefschrift. Deze gepaste gereserveerdheid zou weleens een element geweest kunnen zijn voor het constante bewustzijn van de onderzoeker te zeer embedded te raken.

Ten tweede, het punt van de ‘member check’: ik heb wel degelijk een eerste analyse van de interviews en de observaties voorgelegd in een speciaal voor dit doel ontworpen sessie waarbij zo’n twintig mensen van de organisatie aanwezig waren. Voorafgaand aan die sessie heb ik mijn voorlopige conclusie voorgelegd aan het managementteam. Het is opnieuw wel zo dat ik weinig expliciete aandacht daarvoor heb gevraagd in mijn proefschrift. Een van de redenen is wellicht dat in beide sessies veel door de betrokkenen werd herkend.

Tot slot, mijn keuze om geen cliënten te interviewen. Ik heb dat niet gedaan omdat mijn primaire focus was te ontrafelen hoe maatschappelijk werkers betekenis geven aan hun werk. Het perspectief van de cliënt is alleen in de interactie met de maatschappelijk werker meegenomen. Dat neemt niet weg dat ik inzie hoe waardevol dit perspectief is. Ik ben het dan ook eens met Van Lanens opmerking dat dit het onderzoek zou kunnen verrijken, maar stel ook vast dat dit een andere dynamiek had vereist.

Dupliek

Martijn van Lanen

Van der Haar stelt in haar replek dat ik te scherp de conclusie trek dat er een direct verband zou bestaan tussen de verzuiling en een zogenoemd culturalistisch discours in het maatschappelijk werk. Zo heb ik dit echter in mijn recensie niet bedoeld. Hooguit heb ik geconstateerd dat Van der Haar deze conclusie in haar proefschrift lijkt te stellen, maar uit haar replek blijkt dat dit geenszins het geval is. Dit berust dus op een misinterpretatie van mijn kant. Ik ben het dan ook eens met Van der Haar wanneer ze in haar replek stelt dat verzuiling, net als organisatiestructuren en dito beleid, gezien moet worden als een context waarbinnen de praktijken van het maatschappelijk werk geduid kunnen worden.

Verder heb ik vrij weinig aan de replek van Van der Haar toe te voegen, behalve dan dat het me verheugt dat ze de methodologische punten die ik heb aangevoerd – in ieder geval deels – onderschrijft.